

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za pol leta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za eno kvartre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za eno kvartre 2 gold.

Deržavna ustava.

(Dalje in Konec.)

IX. Oddelek.

Deželne ustave in deželni zbor.

§. 70. V §. 1. imenovane kronske dežele se v zadevah, ktere deržavna ustava ali deržavne postavbe za deželne zadeve izreko, od deželnih zborov namestujejo.

§. 71. Ustava Ogerskiga kraljestva ostane toliko pri starim, de pravila, ktere se s pričujočo deržavno ustavo ne skladajo, ob veljavnost pridejo, in de se enaka opravičenost vsih narodov in v deželi navadnih jezikov v vsih razmerah očitniga in deželanskiga življenja s pripravnimi naredbami zagotovi. Posebna postava bo te razmere vravnala.

§. 72. Serbskimu vojvodstvu se take naprave zagotovijo, ktere se za varovanje njegoviga cerkvenstva in njegove narodnosti na starejši povelja in cesarske razglase današnjiga časa opirajo.

Zedinjenje vojvodstva s kako drugo kronsko deželo se bo po posvetovanju z njegovimi poslanci, po posebni vravnavi ustanovilo.

§. 71. V Hervaškim in Slavonskim kraljestvu s dotičnim Primorskim, potem z mestam Reko in njeno okrajno vred, se njihne lastne naprave, znotraj zveze teh dežel z deržavo, ki je po ti deržavni ustavi postavljena, v popolni samosvojnosti do Ogerskiga kraljestva pri starim ohranijo. Poslanci iz Dalmacije se bodo z deželnim zborom tega kraljestva s posredništvom izpeljavne deržavne oblasti zastran pridružitve in njenih pogodb posvetovali, in izid posvetovanja cesarju v poterjenje dali.

§. 74. Notranjo napravo in ustavo velike knežije Erdeljske bo na podlagi popolne neodvisnosti od Ogerskiga kraljestva in enakiga opravičenja vsih v deželi prebivajočih narodov po pričujoči deržavni ustavi, nova deželna ustanovitev odločila.

Pravice saksonskega naroda se znotraj te deržavne ustave veljavno ohranijo.

§. 75. V varstvo celosti deržave obstoječa naprava vojaške granice ostane v svoji vojaški uredbi kakor je, in ostane, kakor del cele deržavne armade, izpeljavni deržavni oblasti podveržena. Posebna postava bo graničarjem zastran njihniga posestva ravno tiste olajšanja zagotovila, ktere so prebivavcam družih kronskih dežel podeljene.

§. 76. Posebna postava bo ustavo Lombardo-beneškiga kraljestva in razmere te kronske dežele do deržave ustanovila.

§. 77. Vse druge kronske dežele bodo lastne deželne ustave dobile.

Stanovske (ständisch) osnove so ob moč djane.

§. 78. Deželni zbori se imajo s pazenjem na vse deželne interese (zadeve) sestaviti. Poslanci za te zборе se pokličejo po naravni volitvi.

§. 79. Pravice, ktere grejo deželnemu namestništvu, se ali po deželnih zborih samih, ali pa po od njih zvoljenih deželnih odborih (Ausschuss) izpolnujejo.

§. 80. Vsakimu deželnemu zboru se pravica zagotovi, se postavodajavstva v deželnih zadevah in nasvetovanja postav vdeležiti, kakor tudi pravica, nad izpeljevanjem deželnih postav čuti.

Enovoljnost cesarja in deželniga zbora je za vsako deželno postavbo potrebna.

§. 81. Poprave deželnih ustav se imajo v deželnih zborih, kteri se bodo nar pervo zbrali, po navadni poti postavodajavstva nasvetovati. V naslednjih zborih je za sklep zastran taci prememb potreba, de so nar menj tri četertinke vsih poslancov pričujoče, in de nar menj dve tretjinki pričujočih privolji.

§. 82. Bolj natanjčne odločbe zastran sostave in oblasti deželnih zborov in deželnih odborov bodo deželne ustave in volitvine postav te kronskih dežel na znanje dale.

§. 83. Vse ustave posameznih kronskih dežel, iz kterih deržava obstoji, imajo v letu 1849 moč zadobiti, in se imajo prvemu občnemu avstrijskemu deržavnemu zboru predložiti, ki bo berž po njihni vpeljavi skup poklican.

X. Oddelek.

Izpeljavna oblast.

Izpeljavna oblast je v celi deržavi in v vsih kronskih deželah ena in nerazdeljiva. Ona gre le Cesarju, ki jo po odgovornih ministrih in njim podložnih vradnikih (Beamte) in postavljenih izvršuje.

§. 85. Ako se kakimu društvu ali komurkoli kaki del izpeljavne oblasti izroči, se zamore to samo preklicljivo zgoditi in krona ima vselej pravico, za opravljanje izročena dela izpeljavne oblasti druge naprave storiti.

§. 86. Izpeljava in oprava deželnih postav, kakor tudi izpolnenje sklepov, ktere deželni odbori znotrej meja svoje ustavne oblasti storijo, gre izpeljavni oblasti.

§. 87. Če deržavni ali deželni zbor ni zbran, in če je naredb silno treba, ktere v postavah niso bile previdene in bi iz njih zamudbe deržavi ali kaki kronski deželi nevarnost protila, ima cesar pravico, potrebne ukaze, za ktere so ministri odgovorni, storiti, ktere imajo moč začasnih postav, tode dolžan je, deržavnemu, in kakor nanese, tudi deželnemu zboru razložiti, zakaj in s kakšnim pridam jih je storil.

§. 88. Ministri imajo vladarstvo v deržavi in v posameznih kronskih deželah peljati, potrebne ukaze dajati, in nad spolnovanjem deržavnih in deželnih postav čuti.

§. 89. Ministri imajo pravico, s svojo odgovornostjo v zadevah, ktere so občinam ali deželnim zborom in njih namestnikom v samostojno razsojenje prepušene, izpeljanje opravniskih naprav, ki so zoper postavbe in občni blagor, vstaviti ali pa prepovedati.

§. 90. Ministri imajo pravico v deržavni zbor priti, in kadar je govoriti; za odločene posvetbe si znajo tudi odbrane komisarje v namestnike vzeti.

Glasovanja v deržavnim zboru se samo takrat vdeležijo, če so njegovi udje.

§. 91. Zastran odgovornosti ministrov, zastran sodniga ravnanja zoper njih, potem zastran kaznovanja, če so obsojeni, se bo posebna postava dala.

§. 92. Za posamezne kronske dežele izvoli cesar svoje namestnike (poglararje), kteri imajo kakor organi izpeljavne oblasti dolžnost, nad spolnovanjem deržavnih in deželnih postav čuti, in notranje zadeve v njim dodeljeni službini okrajni voditi.

§. 93. Poglararji imajo pravico, v deželne zборе sami priti, ali pa namest sebe komisarje poslati, in kadar je, govoriti.

Glasovanja v deželnih zborih se samo takrat vdeležijo, če so njih udje.

§. 94. Poglararji so v svojim opravilstvu za to odgovorni, de se deržavne postavbe in postavbe njihne kronske dežele natanjko spoštujejo in spolnujejo.

§. 95. Izpeljavna deržavna oblast zna poglararjem in vsim gosposkam posameznih kronskih dežel tudi oskerbovanje deržavnih zadev naročiti ali jih pa drugim pooblastenim v vsih delih deržave v vladanje dati.

XI. Oddelek.

Deržavno svetovavstvo.

§. 96. Kroni in izpeljavni oblasti se pridá deržavno svetovavstvo, kteriga namen je, v vsih zadevah svete dajati, v kterih jih izpeljavna oblast za svet praša.

§. 97. Ude deržavniga svetovavstva izvoli cesar; pri njih volitvi se ima po mogućnosti na razne dele deržave gledati.

§. 98. Posebna postava bo osnovo in oblast deržavniga svetovavstva vravnala.

XII. Oddelek.

Sodniška oblast.

§. 99. Sodniško oblast opravljajo sodnije (Gerichte) samostojno.

§. 100. Vse sodništvo izhaja od deržave. Patrimonialnih sodnij ne bo prihodnjic več.

Nobeden od deržave postavljeni sodnik se ne sme, kadar je stanovitno postavljen, razun po sodniškem sklepu, iz službe kaj časa odstaviti ali spustiti, tudi se ne sme, ako sam ne prosi, kam drugam prestaviti ali v pokoj djati.

Ta poslednja odločba pa ne pravi, de bi se sodnik zavoljo nepripravnosti v službi po postavi ne smel v pokoj djati, ali de bi se sodniški vradniki ne smeli premeniti, ako so taki spremeni v napravi sodnij potrebni.

§. 102. Sodništvo (Rechtspflege) in opravnništvo (Verwaltung) se imate ločiti, in vsako ima samostojno biti. Razpertije med sodniškimi in opravniskimi gosposkami zastran pristojnosti razsodi gosposka, ktera bo zato po postavi odločena.

§. 103. Sodno ravnanje ima sploh očitno (javno) in ustno (besedno) biti.

Izjema glede javnosti v prid reda in dobriga zadržanja odloči postava.

V kaznovavskih rečeh (Strafsachen) ima tožbina pravda veljati. Prisežne sodnije imajo v težkih pregrehah, ktere bo postava bolj natanjko odločila, in pa tudi v političkih in tiskarnih pregrehah, razsoditi.

§. 104. Izpeljanje imenovanih občnih pravil, po kterih se imajo prihodnjic sodnije napraviti in sodništvo izpeljevati, kakor tudi njih vpeljanje v posameznih kronskih deželah, tode s pogledam na lastne okolnosti dežel, ostane posebnim deržavnim in kakor pride (po §. 68.) deželnim postavam prideržano.

§. 105. Hišne postavbe zastran sodništva v zadevah udov cesarske rodovine ostanejo pri starim.

XIII. Oddelek.

Deržavna sodnija.

§. 106. Nar vikši deržavna sodnija se ima postaviti, ktera bo imela po vradnim poklicu ali pa po storjenih tožbah v sledečih zadevah razsoditi:

I. Kakor posredniška sodnija (Schiedsgericht): pri pravdah med deržavo in med posameznimi kronske deželami ali med posameznimi deželami med sabo, ako reče ne gre postavodajavni deržavni oblasti.

II. Kakor narvikši sodna stopnja: pri prelomitvah političkih pravic.

III. Kakor preiskavna in narvikši sodna gosposka:

a) pri tožbah zoper ministre in namestnike (poglavarje);

b) pri zakletvah (Verschwörungen) in napadih na cesarja ali njegoviga namestovavca (regenta) in pri izdajstvu cesarja ali dežele.

§. 107. Sedež deržavne sodnije je na Dunaju, in posebna postava bo odločila, kako se imajo sodniki s pogledom na posamezne kronske dežele izvoliti, koliko jih bo, in kako se bo pri sodbi ravnalo.

XIV. Oddelek.

Deržavno gospodarstvo.

§. 108. Vse davke in odrajtvila za deržavo in deželne namene odločijo postave.

§. 109. Vsi dohodki in stroški deržave se morajo vsako leto v prevdarku razkazati, kteriga postava odloči. Če so izdavki večji, kakor so bili v prevdarku postavljeni, se morajo pozneje deržavnemu zboru poterditi dati.

§. 110. Za deržavni dolg je deržava porok.

§. 111. Splošno rajtingo zastran deržavniga gospodarstva vsaciga leta predloži narvikši računstvo (Rechnungshof) z razkazam deržavniga dolga vred, deržavnemu zboru.

§. 112. Posebna postava bo naprave in pravice narvikšiga računstva odločila.

XV. Oddelek.

Armada (oborožana moč).

§. 113. Armada ima namen, deržavo zoper zvanje sovražnike, v deželi pa red in spolnovanje postav varovati.

§. 114. V deželi se sme armada v ta namen samo takrat rabiti, kadar jo deželske gosposke pokličejo, in v postavno odločenih prigodkih in na postavni način.

§. 115. Vojašnje poglavitna lastnost je pokoršina.

Noben njeni razdelk se ne sme združeno posvetovati.

§. 116. Postava odloči obširnost in lastnost občne vojaške dolžnosti za vojašnjo na deželi in na morji.

§. 117. Vojašnja je vojaškemu sodništvu in vojaškim postavam podložna.

Postava zadržanja deželske in pomorske armade ostanejo v polni veljavnosti.

§. 118. Prisega armade na deržavno ustavo se v prisego k banderu vzame.

§. 119. Vravnavo mestjanske brambe (Bürgerwehr) odloči posebna postava.

XVI. Oddelek.

Splošne odločbe.

§. 120. Dokler ne bo vse skladne postave, ktere so s to deržavno ustavo zagotovljene, po ustavni poti dane, se bodo primerne naredbe po ukazih na znanje dajale.

§. 121. Dokler nove postave in ukazi ne dobijo moči, veljajo stare.

Obstoječi davki in odrajtvila se bodo plačevali, dokler nove postave družih ne odločijo in veljavnost ne dobijo.

§. 122. Gosposke ostanejo, dokler se nove njih zadevajoče skladne postave in ukazi ne izpeljejo, pri starim.

§. 123. Prenaredbe te deržavne ustave se zamorejo v prvem deržavnem zboru po navadnim postavodajavstvu nasvetvati. V na-

slednjih deržavnih zborih je, de se take pre-naredbe za gotovo sklenejo, v obeh zbornicah nar menj treh četertink vsih poslancov in dovoljenja nar menj dveh tretjink pričujočih poslancov treba.

Dano v Našim kraljevim glavnim mestu Olomucu 4. Sušca v letu odrešenja tavžent osem sto devet in štiridesetim, Našiga vladarstva v prvim.

Franz Josef, (L. S.)

Sarccenberg. Stadion. Kraus. Bach. Kordon. Bruck. Thinnfeld. Kulmer.

Poziv na vse Slovence.

Na grobu slovenskiga pesmenika Drja. Prešerna je več njegovih prijatlov in častivcev 17. Svečana t. l. sklenilo, se prizadati, de se spomin na pervaka naših pevcov njemu in domovini spodobno z napravo veličastniga spominika prihodnosti izroči. Sklenilo se je tedej, Ljubljansko slovensko društvo zaprositi, de bi prineske za ta spominik nabirati počelo in sploh celo to misel izpeljalo. Podpisani odbor slovenskiga društva se je v seji 19. Svečana t. m. te krasne ideje hvaležnosti domovine do slavniga pesnika z veseljem poprijel, in povabi, opustivši razkladanje občnoznanih zaslug rajnciga za pismenstvo slovensko, rojake k obilnim prineskam. Po njih izidu se bo izpeljava našiga namena ravnala, in in občinstvu pozneje na znanje dala.

Prineski, kteri se bodo po časopisih oznanovali, naj se izroče v pisarnici c. k. kmetijske družbe v Ljubljani.

V Ljubljani 17. Sušca 1849.

Odbor slovenskiga društva.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Zastran praznovanja 14ga t. m. smo pozneje zvedli, de 1) topovi so iz tega vzroka v kasarno in v Ternovo napeljani bili, ker se je Bežigrad, kjer so jih pred hranili, poderl. 2) pohodne straže vojaške niso bile več kot po 9 mož, in de mestna straža jih ni po zapovedi spremljala; od nje je le 8 mož na nogah bilo na te in uni strani vode: 3) de pričjočnost finančne straže se je le primerila, ker je ta od preiskovanja ravno domu šla; 4) de so se štacune po volji in vošilu nekterih mestnjanov, ktero je mestna gosposka le razglasila, zaperle, in de 5) Cesarjeva pesem je v gledišu le po slovensko peta bila iz listkov, ki jih je gosposka v slovenskim jeziku natisniti dala.

S tem popravimo pripoved zadnjiga našiga lista od tistih dni, pristavimo pak, de so resnične naprave in priprave, ki jih je vsaki viditi zamogel, takrat le praznim strahovam namenjene bile. Slovensko ljudstvo, toliko se more reči, se ni veselilo ne v glavnim mestu ne drugod zadnjih dogodob, in zlasti ne ravnjanja z poslanci, ker jih ve ko svoje namestnike svojo podobo ceniti; ali postavne poti ne bo zgrešilo, ker se terdno zanaša in zanašati sme, de bo pravica oveljala, ker pride od Boga. —

Ljubljana. Polni radovednosti smo se podali te dni k spraševanju šolare tukajšne nunske šole, polni čuda in veselja smo od tega spraševanja odšli. Slišati je bilo pač, de Ljubljanske brumne nune tudi slovenski jezik otroke njim zročene učé, ali sodili smo od tega po navadnih pravilih od sedajnega slovenskiga uka v šolah, — de je namreč le govorjenje v temu, storeniga pak malo ali nič. Z radostjo oznamimo, de smo se motili. Pervi so dekličice — med 8. in 12. letam — slovensko brale, brez spodtikleja, tečno, glasno in razumljivo iz bukvice po starim Bohoričevim pravopisu natisnjenih, dekličice gosposke in kmetijske, domačiga in nemškiga rodú brez razločka, in ravno tiste so tudi lahko nemške bukvice brale. Po temu je bilo spraševanje veroznanstva v maternim jeziku, in so odgovori

tako od rok šli, de se je dobro vidilo, de je ta materni jezik šolarc. Rajtati so pričele punčike v pervo iz glave, v dobrih razumljivih slovenskih besedah brez vse pomote, in potlej so po pisanih številkah na tabli nam kazale pomnoženje števil in deljenje tako čversto po slovensko, de smo se zlo zavzeli. Na zadnje je bilo nekterim ukazano kratkih slovenskih stavkov po napovedovanju učenice na tablo pisati. Majhine stvari so tudi to znale, pisale so v novim našim pravopisu lepo in tako pazljivo, de pogreška pravopisa ni bilo viditi. Napisane besede so nam bile razložene od deklic, od vsake je bilo povedano, kaj za ena beseda de je po slovnici, v kterim sklonu ali broju so imena ali prilogi in zaimena itd. tudi sklanjati smo slišali mnogo besedi prav po redu, kar se je tudi pred pri branju že zgodilo bilo. Res, to se je nam vse veliko, prav veliko zdelo, zakaj v te polovici šolskiga leta se je še le začel storil slovenskiga, pri nas žali bog! noviga poduka, in le pridni trud verlih vrednih nun sv. Uršule je mogel toliko že v kratkim doseči. S prav zadovoljnim sercam smo samostan zapustili, ker smo tam iz ust poštovaniga gospoda tudi zvedli, de in kako se brumne Uršulinke v prihodno slovenske šole zvesto poprijele bodo. Vidili smo pa ta dan zopet, de 1. naše častitljive nune so prave kristijanske domorodke, 2. dobro slovensko šolo vpeljati ni tako težko, ali clo, kakor derhal trobi, nemogoče, ako pri vodbi in v sercih učencov le prava poštena volja vlada. Bog jo daj vsim, kterim bi manjkati vtegnila, posebno ako so šolski voditelji!

* „Vsaka postavno priznana cerkev in verska družba ima pravico, skupej in očitno vero svojo obhajati, vreduje in opravlja svoje zadeve samostalno, ostane v posesti in življanju naprav, ustanovitev in zalog (matic), ki so za njene duhovske, šolske in dobrodelne namene odločene; vendar je, kakor vsako drugo društvo občnim deržavnim postavam potveržena.“ Tako govori §. 2. podstavnih pravic v dani ustavi, in močno bi nas veselilo, če bi v njem zagledati mogli nauk Montalamberta od svobode cerkve, ali zlo nas strah obhaja, de se Zgodnja Danica (l. 11.) prezgodej veseli, če se na kako spremembo v teh rečeh zanaša; in ravno tako bo pervo pravilo imenovaniga §. „svoboda vseh verskih družtev“ težko resnica postalo pri ljudeh, ki (glej omenjeni list Zgodnje Danice) družtvam v pregreho štejejo, de se v hišah zbirajo, kjer se podobe nekatolskih ljudi znajdejo. Nočemo tu pretresati, de en sam §. bodi si še tako dober sam na sebi cele ustave dobre storiti ne more ko bi že popolno oprosteno Judov nekoliko veselje kaliti znalo, tudi v to se vpušati nočemo, ali je bilo keršansko ali ne kervavo ravnanje Ferdinanda II. z premaganimi Čehi; ter se ustavimo le za slavanske vzajemnosti in resnice voljo pri naslednjih besedah, ki se ravno tam beró: „Vindišgreec je bil tako srečen, Pražkimu puntu (od 12.—17. Rožnika) konec storiti; ljudje so spoznali **svojo krivico.**“

Kdor ve, de je zavoljo teh žalostnih dogodob mnogo ljudi razniga stanu, zlahtnih in nežlahtnih, duhovnih in drugih, bogatih in vbogih, učenih evropejske imenitnosti in pa tudi prostih meščanov zaperto in od te in une komisije, od vojaške in civilne sodnice preiskovano bilo; in kdor ve, de pri vsem tem ni nobena teh gosposk ne le uzroka k obsojenju, temuč le k napeljanju kakoršnekoli (kriminalne ali policijske) pravde le zoper eniga jetnika našla; de so vse te osebe izpušene biti mogle; in kdor pri vsem tem še vendar terdovratno od krivice ljudstva govori; zamore leto sicer po časopisih raznašati, ali sam pred svojo vestjo si mora izpovedati, de je tako ravnanje nesramno, naj se že za pisatelja, pisavca ali pisuna derži.

Smert Vindišgreecove žene (naj že pride od teh ali unih rok) je hudodelstvo, ali za-

voljo tega, de je ona sestra Solnograškiga škofa in kneginja po rodu in zakonu, se še ne sme „vmor“, za kteriga so kaznovavne postave, samovoljno z imenom „punt“ premeniti, in celi narod brezvestno obrekovati. —

* Eno, kar je nas pri podeljeni ustavi veselilo, je bilo, de smo mislili: Ilirsko kraljestvo bo za se ena kronska dežela pod enim cesarjevim namestnikom in z enim deželnim zborom; in že smo bili za čeli na Vodnikovo pesem: Ilirja vstaja, in na prihodno okrepcanje Slovincov misliti; tode kratko je veselje bilo. Ministerialni „Lloyd“ (list 121.) ima sledečo opombo vredništva k nekim dopisu iz Tersta: „Mi pa mislimo, de bodo Koroška dežela, Terzaško mesto in okrajna, če tudi v ilirskim kraljestvu, vsaka svojo posebno uravnavo imele, in v ministerialnim odpisu, z kterim se Celovski kresijski poglavar za začasniga (provizorniga) deželniga glavarja na Koroškem ustanovi, se Koroško vojvodstvo kronska dežela imenuje. Se ve, de kaj stanovitniga in terdniga se bo še le na deželnih zborih ustanovilo, vendar se močno bojimo, de se nam bo še zmiraj bolj prilegla Vodnikova pesem od krajske pare.“

* Dva važna cesarska patenta sta dana, prvi 4. Sušca ustanovi, de se bo občen državni zakonik in oglasnik (Reichsgesetz- und Regierungsblatt) v vseh v Avstriji navadnih jezikih izdajal. Beseda je v vseh jezikih enako veljavna in izvirna ali prevopisna. Nenemškimi pervopisami se bo prestavljanje v nemški jezik pridevalo. Obsegal bo vse državne in deželne postave, vse za celo državo ali posamezne kronske dežele dane cesarske razglase, vse ministerske naredbe in zapovedi. Moč zadobe te postave z 30. dnem po izteku tistiga dne, na kterim je zadevni zakonik in oglasnik na svetlo prišel. V vsaki kronski deželi bo pa zopet v deželnih jezikih z nemškim prestavljenjem izhajal deželni zakonik in oglasnik in bo obsegal deželne postave in pa ukaze, poduke itd. deželnih gospodsk. Državni zakonik dobe vsi uradi zastonj, deželniga pa le deželni. Vsaka občina si mora državni in svoj deželni zakonik in oglasnik na lastne stroške omisliti. — To je gotovo modra in pravična naredba, samo ne vemo, čemu bo tistim deželam, ki dozdej po kancelijah niso nemšine rabili, nemški prevod ali prestavljanje?

Drugi razglas (7. Sušca) zadene lovsko pravico in odloči: Lovska pravica na ptuji zemlji je odpravljena; odškodvanje dobi kdor jo je popred vžival, le tam, kjer se zamore vzajemno vezajoča pogodba z lastnikom obtežene zemlje skazati. Ta lovsko pravica se da občinam, ktere jo nerazdeljeno v štant dajo, ali pa sami po umetnih loveh vživajo. Samo kdor ima 200 oralov zemlje skupej, sme sam na nji loviti.

8 dan tega mesca je bila v Mirni na Dolenskim volitev za Frankobrod. 34 volivcov je bilo skupej prišlo, ki so enoglasno in v nar lepšim miru sklenili, de se nima noben poslanec za Frankobrod voliti. Razun dveh so bili vsi ene misli; pa še ta dva nista v svojim duhu govorila, ampak sta bila, kakor se je slišalo, naprošena od nekiga potuhnenca (nemškutarja perve mere) ki bi bil rad Slovincam in Avstriji v Frankobrodu smertni venec pletil in se v presvitlih žarkih edino zveličavniga nemškiga sonca Slovincam v kvar ponosno obračal. — Pa kar sta vidla, de je vsa družba proti njih misli, sta tudi onadva mnenju svojih tovaršev se pridružila in zoper volitev vperla. —

De se tudi pri ti volitvi ni manjkalo tacihi, ki so se za tisto nemško „Einheit“ — al pa zna biti še bolj za ocveto klobaso, ki jim po njih mnenji ni odiditi mogla (150 fl. na mesec niso norci) prav serčno poganjali, mi ni treba pripovedovati. Pisma nemškutarjev so od vsih krajev skup letele, v kterih so se prav goreče za poslance v tisti Frankfurt tam ponujali in eden čez drugizga priporočevali. In tudi v Mirni se ni manjkalo o času volitve

tacihi Frankofurtistov. Vun in vun so se slišale besede: „Pa vunder možje, prav bi bilo, de bi se kdo volil (jest); zakaj če se nihče ne zvoli ne bo nihče za nas tamkej govoril, in nam se bo škoda zgodila. Paragrafa 2. in 3. sta že v Frankobrodu zaveržena.“ Zastonj se je odgovorilo, de ako bi tudi Avstrija vse svoje poslance tje odpravila, bi oni nič ne premogli proti nemški večini, kakor sta nas paragrafa 2. in 3. živo prepričala. „Ja kaj mislite možje, de res nič?? lejte če se 5 korajžnih fantov al vojšakov z desetimi boječimi vdari, bodo boječi premagani“ itd. O! de bi ti pes brado oblizal! kaj misliš de so Slovinci na glavo padli, dobro vejo de kjer gromi, se otročji jok ne sliši?! Al zastonj, vsi sofizmi so bli hitro spoznani, njegove besede brez sadu, volivci so enoglasno zoper volitev protestirali. Tudi je bil en drugi prav lep protest iz Šmartinske okolice prinesen. Ta dva protesta je volitna komisija svojemu protokolu priložila in z obdveh en tretji protest posnela ga zapisavši po nemško v svoj protokol, ki se okrajšano tako glasi: Mi volivci Mirniške volitve okolice protestiramo zoper volitev za Frankobrod iz naslednjih vzrokov: 1. Ker Slovenski narod noče k nemški velikosti pomagati. 2. Noče za nemško brodovje skladati. 3. Hoče Avstrijo mogočno in ne razdeleno. 4. Se boji za narodnost svojo. 5. Ima svojiga cesarja in zbor. 6. Ne mara za nemške vere, kjer je čisto katoliški. 10br.

Hervaska in slavonska dežela.

Nov. h. sl. d. rečejo v presoji dane ustave 4. Sušca, katera po njih misli samostojnost hervasko-slavonske dežele čisto overže, med družim to le: „Nas čaka ta osoda, katera je Francozke provincialne mesta zadela; naše življenje ne bo v domovini ampak na Dunaju, in če smo se do zdaj bojevali in vpirali proti madjarizaciji, bo nam zdaj potreba se bojevati zoper germanizacijo. Lepa prihodnost!“

Pa tako ustavo, ktera meri na uničenje naše samostojnosti, našiga narodniga edinstva in samostojniga življenje, je podpisal (o tuge in žalosti!) tudi en Hrvat. Tako nas led bije od kodar smo se na sonce zanašali!

Ali kaj hočemo zdaj v teh revopolnih dnevih početi? Mislil bo kdo, de bomo narod nagovarjali, naj brusi sablje in polni puške, naj se vzdigne na noge junaške, ali de storimo v Zagrebu kaki kraval. Kratko nikar! Kaj taciga bi gg. ministri komaj dočakali, de bi nas mogli položiti v svoj edino osrečivni „Belagerungs-Zustand“, pa bi še od kod dobili kako „Vertrauensadresse.“

Mi se bomo družiga orožja poslužili, branili se bomo z mečem resnice in pravice, ktere premagane narterniši gradove in narsilniši vojske.

Bansko svetovavstvo je postavljeno, de čuje nad narodnimi pravicami, ne de jih odpravlja. Za to ako pride zapoved, de ima razglasiti darovano ustavo, naj reče cesarju, de on te oblasti nema in de hervaski narod od nekdej postave ne prizna, če ni na njegovim zboru storjena ali saj oznanjena. Zraven pa je treba bana prositi, de naj prepove razglasiti to ustavo tudi v nesrečni graniči, dokler se naš zbor ne snide.

Naš narod vživa od nekdej ustavno svobodo, res de ima ta ustava pomankljivosti dovolj; ali naš prigovor pravi: „bolje je svoje jaje nego tudja kokoš.“

Česka dežela.

Kolikor smo dozdej slavjanskih in nemških časopisov, ki v Pragi na svetlo pridejo brali, se v nobenim ne vidi zadovoljnost z razpuščenjem zbora in z podeljeno ustavo; v pretres pa je še zunaj N. N. češke novine niso vzele. Češki poslanci so večidel že v Pragi, od tega pa, kar neki nemški časopisi raznašajo, de hočejo namreč Češki poslanci zdaj v Frank-

furt izvoljeni biti, se v čeških novinah nič ne najde.

Praga se zdaj zadržuje, (pravijo Nar. Nov.), de bi se tudi po dogovoru boljši ne mogla. Slavnost konstitucije je obhajala 13. t. m. c. k. vojašnja in c. k. uradništvo po zapovedi — ali samo, seer je bilo vse prazno in zvečer ni nihče le pomislil na nekako razsvetljenje mesta. Drugi dan (13.) je bilo v Tejnški cerkvi slavno requiem po ubitih za narodovo svobodo. Oblaki in dež niso nikogar zadrževali; pred 10. uro se je oglašil veliki zvon, in že je bil poln terg stariga mesta ljudstva v cerkev podvzajajočiga. Cerkev je bila prenapolnena. Visoki katafalk z mnogimi svečami, zelenimi vencami in z napisom „13. Sušca 1848,“ okoli verste narodne straže. In vendar ni bilo to praznovanje od vladarstva zavkazano — in tolika množica se je zbrala! Slovanska Lipa še ni razpušena. Rieger ne pojde v Pariz. Rieger in Boroš sta bila pri prihodu od študentov z neskončnimi „slava“ sprijeta.

Ogerska dežela.

Knez Vindišgrec je zdaj vendar madjarske bankovce prepovedal.

Po 28. armadnim razglasu je na Erdeljskim g. Puchner sovražnike 3. Sušca iz Saksonskiga proti Maros-Vasarhely prepahnil, in se bo zdaj z Malkovskim, in z Urbanam združil, in zvezo z Bukovino zopet odperl.

Terdnjava Komarnska je zdaj po storjenim mestu is bark ožeje obdana. Ker je vojvodina serbska od sovražnikov očišena, so serbski dobrovoljci iz Srbije zopet doma odšli. General Todorevič je imel svoj glavni stan 1. t. m. v Turški-Kaniži na Tisi tri ure od Segedina in Teresiopola. Poleg Donavz se še nektre trume puntarjev in šuntarjev vlačijo; ali vse je tako nastavljeno, de bodo koj v pest prišli. Fcm. Nužan se je podal v dogovor zastran predaje (Uebergabe) važne Petrovaradinske terdnjave.

Ker je Vindišgrec v Pešt prišel, se je Jelačić k armadi podal, in ima svoj glavni stan v Ketskemetu. Svitli cesar je Jelačiću podelil dostojnost (Würde) Feldeajgmajstra in generala konjikov.

Ptuje dežele.

Laška. Sardinski kralj je 12. t. m. primirje (Waffenstillstand) Avstriji odpovedal in 19. t. m. se ima zopet vojska pričeti.

Radecki je že izdal razglas na svoje vojake (12. t. m.), v kterim jim oznani, de bodo v Turinu sovražniku postave miru dajali.

Frankobrod. Avstrijsko ministerstvo je novo pismo (9. Sušca) Šmerlingu poslalo, iz kteriga se vidi, de hoče celo Avstrijo v veliko nemško domovino (Gesamtvaterland) postaviti, nemških dežel pa de ne more od nemških ločiti. Po mislih našiga ministerstva bi velika nemška dežela obstala iz več po narodovi volitvi nadomestvanih posebnih delov (Avstrija, Prusija i. t. d.), kteri bi pa zopet svoje poslance k nemški osrednji (centralni) oblasti pošiljali.

Avstrijska darovana ustava je Nemce v Frankfurtu tako ganila, de je Welker, zraven pooblastenec Badenske vlade, ki je popred z Avstrijo deržal, 12. Sušca nagli predlog storil: celi načert nemške ustave na čez prijeti, cesarsko dedišno krono Pruskimu kralju izročiti in leta sklep z velikim poslanstvom mu na znanje dati. Zbor je podpiral ta predlog.

Nasproti pa se govori, de Rusija z vojsko žuga, če si Pruski kralj nemško krono na glavo posadi.

Šmerling, avstrijski pooblastenec, je ob vso vero v zboru prišel, in je od svoje službe ko pooblastenec odstopil.

Turška vlada mende ne privoli ruskim bojnim ladjam, de bi skozi Dardanele v srednjo morje šle.

Nepolitiški del.

Ljudmila.

Pod drevesam javorjevim
Zala tam sedi Ljudmila;
Milo poje, žalno guče,
Kakor zapušena tica:

„Blagor vam cveteče rožice!
Lastne nosite ve krila;
Vsaka lepa, vsaka zala
Krasno cvetniga je lika.
Kadar mine zima huda,
In raztaja se ledina,
Vse vas kliče spomlad budna
V novo cvetje z zemlje mira. —
Po domači stari šegi
Se nosila je devica,
Nosil se mladenč nje dragi.
In zvesto stá se ljubila.
Sužnost preoberne šego
V preosabno ptujga kinča;
Je ljubezen pod obleko
Ptujga merzla, kakor zima,
Merzla za prerodbo slavno,
Ki želi jo domovina.“

„Blagor vam veseli ptički!
V hladni senčici borštica
Le pojite, de razlega
Živo krog se glas stvarnika.
Urno le naprej letite,
Če vam človek ga zavida,
Če vam druge, kakor znate
Vsilit' glase hoče sila. —
Po domače je svobodno
Pela nekda naša Vila,
Kar še vedno v srcih blagih
Prostim se Slavjanam vžiga.
S ptujga silo ptujga pesem
Se med nas je razglasila,
Ki ne glaska slavnih činov
Ne ljubezni v sebi nima.
Ki od doma Slave naše,
Kakor mrtva noč je tiha.“

„Blagor plodne vam drevesca!
Lastno sadje vsak zavija
V svoje perjice zeleno.
Kakor eniga gojzdiča
Sini bratovsko rasete,
Eden drugimu si miga,
Ena vejca drugi vpleta,
Kakor bi ji sestra bila. —
Ko drevčice sadapolno
Bila naša domačija;
Nje otroci slavnih roda,
Ene matere jezika,
So se bratovsko ljubili,
Ni biló med njim prepira.
Kakor mati je zbirala
V svet jih krasna senčna lipa.
Ptujstvo jih je razkropilo,
Lipa, — lipa je vsahnila.
V domovini ptujga razsaja —
Hrast nad lipo se razšira!“

Tak Ljudmila zala poje,
Bolečine pers izdiha;
S černih se oči ji vdira
V sercu rojena solzica.

(Konec sledi.)

Odgovor, pogovor, zagovor ino nagovor

na presojo moje slovnice v lantskih k. ino rok.
Novicah na stran 125. 129. 141. 161. 169.
177. 218. 219. 223.

(Konec.)

Žalosti pa me skoro ino ne morem odobreti,
da podpira visokoučeni g. presojsnik v možki
sklanji ne pravilne končnice: — *am*, — *ama*,
— *ami*, ino sicer s enostrano šegoj, s
razvajenim ušesom, ino jezikom — pro-
ti občem pravilu ino dokazu gospoda Me-
telka, Murka itd.!! Bogu bodi pritoženo, da
je sebičnost nam vsim prirojen greh!

V 15. §. se opira presoja priložnih konč-
nic — *ega* — *emu* — *em* skoro na ravno tiste
razloge, samo da odkritosrečno pove, da je
slehernimu njegova šega naj bolj prijetna ino
všeč. Vsaki svoje perste gladi! Slobodno re-
čem, da bi našim ušesam Vaš ujic, zajic,
ptujic ravno tako nevkreten bil, ko Vam naš
ujec, zajec, ptujec, ako bi se hteli na tem
spotikati! Ino „kaj tacega, družega“, ni manje
gladko, ko: „kej taciga, družiga“, itd.

Vemo, da *e* ino *i* tukaj (kakor se drugod)
ni prav *e* ni prav *i*, temuč nekša zagoltna po-
loglasnica, katera ima glas, kakor zadnji za-
goltni *e* v nemškem „*gewesen* = *gewes'n*, *ge-
gessen* = *gegess'n* itd. Če pa na zrodne juž-

ne brate pogledamo, velja *e* več ko *i*. K njim
pa nam složnost kaže. Deržimo se torej prav-
ilno razlogov, ktere nam g. M. Majer v
svoji novi knigi prelepo razlaga. Zivio! Vsi
še se moramo učiti — od endruga. —

§. 38. Polglasno kej mesto polnoglasnega
kaj je bogme! nov ino ne veljaven razloček!
Že pologlasnost ga obsodi!

§. 35. str. 35. se ravno za volo ravno-
ličnosti od veznic loče končnice, ktere so se-
daj po celem sadajniku pri vsih glagolih po-
polnoma jednake.

Pahnem t. j. veržem, zahitim ni jedna-
ko — pahnem t. j. dergnem. P. koga s per-
stom v oko pahnuti. Odtod spahnem; sodar
spahnem doko.

§. 37. Za popravek veleznika glagolov
IV. sprege lepo zahvalim. Njihovi velezniki
ne pokrajsajo ino ne spojajo značajnega *i*,
temoč imajo povsodi popolnoma po pravilu:
dóji, dvóji, króji, róji, táji, itd. ali naglas po
štajerski šegi je pravilen. To že kaže dosled-
nost s velivniki drugih glagolov.

§. 39. nima pazka pri + prednosti, že
za tega volo ne, da je proti občem pravilu.
Veleznik se speljuje od sedajnika. Nekdajni
ino še sedajni Čehi še imajo tukaj
č ino *š*, ni pa v nedoločivniku. Mi se imamo
pri tih glagolih tudi popolno pravilni nedoločiv-
nik; toraj ni treba razločka od veleznika, (ra-
zun tistim, kteri so pravilnega zapustili). Go-
vori se: peči, teči, reči, leži itd. ino
sicer bolj prav ko: peči, teči, reči, leči itd.
Tudi tu nas naj beržej enostrane šege ali pre-
brušene slovnice zapeljujejo. —

Glagole sem htel v takši red spraviti, v
kakršnem zamore pervenec hitro vsakega
najti. Naj bolj se ve pervenec, kako da ima
kteri glagol v 1. osebi sedajnika. Za tega
volo sem je po tih končnicah razverstil. Na
Dobrovskovem redu bi se težej zavedli ino si
kaj poiskali. Naj prikladnejši bi bil abc —
dni red, ako bi ne imel drugih spotik.

§. 48. Gledé *s*, *se*, *so* *z*, *iz* nam po
pravici sostavek g. M. Majera v „Sloveniji“
6. l. 1849 pod * naj bolj, naj pravilnejši
nauk daja. Vsi drugi Slavjani pišo tako. Zač-
nimo tudi tako. Pa bo stopinjica več k slož-
nosti. —

Kar g. presojsnik na koncu želi ino nekaj
razložiti, je resen zlo potrebna reč. Žal mi je,
da nisim slovnico nekaj nategnil ino še ne te
reči zapisal, ko še več drugih. Bodo dru-
gi pridali! — Ali med nami je celo sklanja
lastnih imen različna ino nepravilna. Končajo-
čim v glasnice pridajati pri sklanjanji *t*, ko
imenam mladih živali ali zaničevanih stvari ni
prav. Vse, tudi končajoče v glasnice se sklan-
jajo ko pravilne možkega spola. P.

1. Robida, 2. Robida, Robidu. . 1. Godina,
2. Godina, 3. Godinu. . 1. Ulaga, 2.
Ulaga, 3. Ulagu. . .

1. Kodre, 2. Kodra, 3. Kodru. . 1. Ci-
gale, 2. Cigala, 3. Cigalu. . 1. Černe,
2. Černa, 3. Černu. . .

1. Dajnko, 2. Dajnka, 3. Dajniku. . 1.
Murko, 2. Murka, 3. Murku. . 1. Me-
telko, 2. Metelka, 3. Metelku. . 1. Ilgo,
2. Ilga, 3. Ilgu.

1. Vožu, 2. Voza, 3. Vožu. . 1. Vogu,
2. Voga, 3. Vogu. . 1. Omerzu, 2.
Omerza, 3. Omerzu. . (prav: Vozel,
Vogel, Omerzel). 2. Vozla. .)

Katere pa končajo v *i* ali *y*, ju v *j* pre-
rodijo. P.

1. Viri, 2. Virja, 3. Virju. . 1. Satori,
2. Satorja, 3. Satorju. . 1. Beli, 2.
Belja. . 2. Belju. . 1. Černi, 2. Čer-
nja. . 2. Černju. . 1. Dobaj ali Do-
bay, 2. Dobaja, 3. Dobaju.

Samo lastne imena na priložno končnico
— *ski*, se povsodi tudi sklanjajo ko prilogi.
P. 1. Hradecki, 2. Hradeckega, 3. Hradec-
kemu. 1. Hrastovski, 2. Hrastovskega.

Če pak želimo ali če je treba, da bi se
vsakička pomota zognila, se pridaja nepre-
menjenimu imenu kratka — sprimernoj konč-
nicoy. P. 2. Kodre-a, 2. Černe-a, 2. Viri-a
Ino kdor piše 2. Cigaleta, 2. Delkota itd.
mora tudi črtico (-) zmez zapisati, ker se
drugači ne ve, ali izhaja ime od Cigale ali od
Cigaleta, od Delko ali od Delkota itd.

Tako tudi dostavim, da še bi v §. 68.
pri I. redu lahko bila 10. versta skončeno —
arna za vse naprave ali fabrike. P. kolárna
(Wagenfabrik), brusárna (Schleifsteinfabrik),
urárna (Uhrf.), jeklárna (Stahlf.), suknárna
(Tuchf.), steklárna (Glasfabrik) itd.

ino kjer ima 2. versta v I. redu končnico — *nik*
se v 4. versti prikoži v — *nišnica* ali pre-
loži naglas na koreninski slog. P.

1. bol. 2. bolnik. 3. bolnica. 4. bolnišnica
ali bólnica. 5. bolija. 6. bolstvo. 7. bo-
létí. 8. bolenje. 9. bolnina.

1. Vračilo. 2. Vračnik. 3. Vračnica. 4. Vrač-
nišnica ali Vračnica. 5. Vračija. 6. Vračivo.
7. Vračiti. 8. Vračenje. 9. Vračnina.

1. repa. 2. repnik. 3. repnica. 4. *repnica*
ali *repnišnica*, med katerima pa bo ti raz-
loček, da je prva shramba, druga stanica.
itd.

v II. redu v 3. versti velja beržčas sledeči
rasloček: kjer ima *tista* korenika 2 končnici,
eno v — *nik*, drugo v — *jak*, je prva častna
ino pristoji človeku, druga je nekaj zaničavna
ino pomeni kakšo stvar, reč, zaverženče. P.
Kotnik t. j. prebivavec v zakotji, kotjak t. j.
zadni zob; repnik t. j. mož, kteri repo redi,
repjak t. j. lonec ali pisker za repo; Borov-
nik — mož, borovjak — tič; brinovnik — mož,
brinovjak — tič. itd.

Žal mi tudi je, ker nisim pri §. 40. ali
ravno pred §. 48. pristavil, da so tamošni ino
vsi *sversivi* glagoli v *podobi* sedajnega časa
že prihodnega pomena. P. Koliko daš? 5 fl.
dam. Kaj dobiš? 3 dvajšice dobim. Hitro
spišem itd. to vse se ni — se le bode, je te-
daj prihodnega pomena. Za sedajni čas mo-
ramo *nesversive* glagole rabiti — ino *samo*
njim v prihodnem času pomožen glagol pri-
davatí.

Tako še bi marsiktero bilo popraviti ali
dostaviti, ali nadam se, da hočejo v kratkem
složne domorodne moči bolšo slovnico za vse
naše šole na svetlo dati. Ni dvomiti, da bode
po vsih straneh pravilna ino obča. — Za tega
volo mi ne zamerite mili domorodci, ako Vas
poprosim, da bi že sedaj začeli, kolikor naj
bolj vemo, ji pot poravnati ino se verno ogi-
bati vsake nepravilnosti, nepopolnosti ino eno-
stranosti. Pridna kniga g. M. Majera nam
dosta reči prav jasno dokaže.

Razveh dosedajnih pa še zlasti spomenim
nekterih vekših pregreh. Gotovo ni pravilno
pisati: *ta* mož, ravno tako, ko *ta* žena, me-
sto *ti* mož ali saj *taj* mož; ni prav 100 mož
mesto 100 moží ali saj 100 možev; ni prav
lepši mož, lepši žena, lepši dete mesto lepši
mož, lepša žena, lepše dete čisto po pravilni
sklanji; ni prav *nar* mesto *naj*, ni prav go-
spod sodnika mesto gospoda sodnika; ni prav
glasnic popušati. P. slepc mesto *slepec*; be-
sedvati mesto *besedorati*; ni prav, da se v
odrečivnih stvkih 4. sklon stavi mesto dru-
gega. P. Nevidim zvezdo, mesto ne vidmi
zvezde; gre *njivo* orat ni tako dobro ko gre
njive orat. (Safařík alt böh. Gram. S. 124.)
itd. itd.

Dosta je tudi spotike soper omehčanje.
Dosedajne pravila so očividno predolge ino
premračne. Naj da nam kdo to bolj razjasni
ino omejaši!!

Na koncu pa še prav lepo zahvalim vse
p. n. gospoda domorodce, kteri so se s pro-
dajo moje slovnice blagovolno trudili. Komaj
je leto preteklo, ino skoro ne bode ne jedne
več dobiti od natisjenih 2000.

V Gradcu 10. Svečana 1849.

Dr. J. Muršec.

Knjiga splošnih državljanskih postav.

§. 154.

Potroški za izrejo otrok opravljeni ne dajo
staršem nikakoršne pravice do premoženja od
otrok pozneje pridobljeniga. Ako pa starši v
potrebo pridejo, so otroci zavezani jih spo-
dobno živiti.

§. 155.

Nezakonski otroci ne vživajo enakih prav-
vic kakor zakonski. Nezakonski rod se prav-
no pri tistih otrocih predumi, ki so sicer od
zakonske žene, vendar pred časom ali po
tem času rojeni bili, ki je zgorej (§. 138.)
glede na sklenjen ali razrešen zakon postavno
odločen.

§. 156.

To pravno predumljenje pa pri predjšnim
rojstvu se le takrat velja, če mož, katerimu
pred zakonom nosečnost ni bila znana, nar dalj
v treh mescih po zadobljenim znanju otroko-
viga poroda, očestvo pred sodnico odreče.

§. 157.

Pravost prejšniga ali poznejšiga rojstva od
moža v tim času postavno odrečena, se za-
more le po umetnih dokazati, ki po natančnim
preiskanju posebnosti otroka in matere uzrok
nenavadniga primerleja razložno povedo.